

Nr 634

Av herrar **Holmberg** och **Hagberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående utveckling av försörjningsmöjligheterna i Tornedalen.*

Propositionerna om Tornedalens näringsliv och utbyggnaden av Statens skogsindustriers verksamhet i Norrbotten (nr 31 resp. 35) bör lämpligen behandlas i ett sammanhang. Skogsindustrierna vid kusten är beroende av virkesfångst i Tornedalen och angränsande områden, och skogsbrukets förhållanden sammanhänger i sin tur med avsättningsmöjligheterna till industrien samt av jordbrukets allmänna situation, vägbyggnadsprojekt, skatteproblem och arbetsmarknadsfrågor som behandlas i propositionen om Tornedalen.

Det är över huvud taget angeläget att industrilokalisering och andra näringspolitiska ingripanden samordnas för stora områden. Även i tidigare kommunistiska motioner har framhållits att en sådan statlig planering bör ske oberoende av ägoförhållanden i de områden det nu gäller. Svårigheter som ger sig till känna genom omfattande arbetslöshet, ensidigt näringsliv samt otillräckligt utnyttjande eller till och med förstörelse av förefintliga produktionsresurser beror främst på att samhället tolererat att privata vinstintressen tillgodosetts utan hänsyn till befolkningens och samhällets behov. För Norrbottens del är ägoförhållanden av denna typ i huvudsak ett passerat stadium, men tradition och näringspolitisk struktur från denna tid tillfogar fortfarande länets befolkning stora skador. Det är därför så mycket mer angeläget att statsmakterna — sedan näringslivet i Norrbotten numera helt domineras av samhällsägda företag och naturtillgångar — utnyttjar de gynnsamma förutsättningarna för en planmässig ekonomisk politik. Som bekant har även länsstyrelsen i Norrbotten begärt statsmakternas medverkan för en sådan systematisk utveckling av länets näringsliv.

Ur denna synpunkt betraktar vi det såsom ett allvarligt misstag att frågan om Karlsborgsindustriens utbyggnad har skjutits på framtiden. För att genomföra utbyggnadsplanerna i Norrbotten har bolaget begärt 200 miljoner kronor. Regeringsförslaget om en nedprutning av utbyggnadsprogrammet med 40 miljoner kronor innebär att för ytterligare obestämmd tid framåt ingenting annat än »förberedande utredningar» får ske för Karlsborgsverkets del. Därmed uteblir också den effekt som utbyggnaden beräknats få för skogsbruket i östra Norrbotten. För Tornedalen innebär detta att praktiskt taget allt som man väntat på av omedelbara praktiska åtgärder skrinlägges.

Malmletningen befinner sig på utredningsstadiet; i fråga om renskötseln sägs att de förslag som kan väntas icke kommer att medföra någon ökad sysselsättning; för jordbruket utlovas hjälp med rationaliseringsåtgärder som beräknas »friställa» ytterligare tusentals personer; hur det blir med vägbyggandet är dels beroende av vad militära myndigheter bestämmer och dels av »utredningsarbete som är avhängigt av det sätt varpå vattenkraften i Torne älv kommer att utbyggas».

På grund av de ständiga arbetslöshetsproblemen i Norrbotten har Nederkalix kommun för sin del hävdad att man bör *börja* med den föreslagna utvidgningen av massproduktionen i Karlsborg men inte stanna därvid utan fortsätta med en vidareförädling till emballage och tidningspapper. Enligt regeringens förslag blir det tills vidare ingenting av allt detta.

Utöver de skrämmande arbetslöshetssiffror som redovisas från det berörda området — plus beräknat tillskott av 3 000 personer som på kort tid utrationaliseras från jordbruket — finns också en omfattande dold arbetslöshet, bl. a. tusentals kvinnor som vill ha förvärvsarbete i hemorten men inte kan få det.

Ingen begär att alla de nödvändiga åtgärderna för att råda bot på dessa missförhållanden skall kunna vidtagas omedelbart, men det är å andra sidan orimligt att befolkningen skall nöja sig enbart med utredningar år efter år. Det måste betraktas som ett minimum av statliga insatser att aktieteckningen till ASSI genom riksdagsbeslut redan i år utökas så att utbyggnaden i Karlsborg snarast kan sättas i gång.

Det har vitsordats av Tornedalsutredningen att en sådan ökad kapacitet för träindustrien är angelägen inte bara för att bereda sysselsättning åt arbetslösa. Ökad avverkning är också nödvändig för skogsvårdens del och skulle dessutom medföra bättre räntabilitet för enskilda och statliga skogsinnehav samt självfallet en gynnsammare ekonomisk situation för hårt skattetyngda kommuner.

Bland ämnen som regeringen velat »bereda riksdagen tillfälle att yttra sig om» i samband med problemen i Tornedalen är också frågan om skattepolitiken, närmare bestämt de verkningar som skatteutjämningskommitténs förslag kommer att få för Tornedalen och närgränsande kommuner. Det finns också goda skäl att ägna det största intresse åt de skattetyngda kommunernas problem.

Vad först gäller påpekandet i Tornedalspropositionen, att anslaget till skattelindringsbidrag beräknas bli höjt från nuvarande 15 till 45 miljoner, bör man komma ihåg att statsmakternas övervältring av kostnader på kommunerna har gjort allt flera av dessa till »skattetyngda» i den mening det här handlar om. Det blir alltså många fler än tidigare som skall dela på summan.

Utredarna har själva erinrat om att de på grund av direktiven varit förhindrade att angripa kommunalskattefrågans kärnproblem. Detta framgår

också särskilt tydligt vid en granskning av förslagetets verkningar i de kommuner som beröres av Tornedalspropositionen. I det yttrande som avgivits av Norrbottens landsting belyses detta med följande exempel från kommuner i östra Norrbotten:

Det är fullt i sin ordning att Överkalix kommun i år erhåller ett skattelindringsbidrag på 3: 19 per skattekrona, så att utdebiteringen kan stanna vid 18: 34 mot Nederkalix kommuns utdebitering med 18: 19 kr. Men när Överkalix enligt kommitterades förslag skall erhålla ett skattelindringsbidrag med 7: 39 och en utdebitering som stannar vid 14: 14, då Nederkalix samtidigt skall få endast 6 öre per skattekrona i lindring och därför tvingas fortsätta med en utdebitering på 18: 13, illustrerar ju detta på ett skriande sätt otympligheten i dessa s. k. skattelindringsbestämmelser.

Det kan anföras många liknande exempel. Norrbottens landsting har av dessa erfarenheter dragit den slutsatsen att statsmakterna måste angripa kommunalskatteproblemet på ett helt annat sätt. Och det är tydligt att den skattereform som nu åberopas i Tornedalspropositionen — även om den innebär vissa förbättringar — är skäligen värdelös som näringspolitiskt instrument. Det anförda exemplet från Nederkalix visar detta. Norrbottens landsting har i sitt yttrande hävdad att det måste ske en radikal ändring av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Åtgärder därvidlag bör enligt yttrandet i första hand ta sikte på att överföra alla kostnader för skola och pensionering på staten. Detta är som bekant också den mening som kommunisterna framfört i olika sammanhang, senast i en motion till årets riksdag.

Det torde numera få anses klart att lösningen av övre Tornedalens näringsproblem främst måste bestå i en exploatering av malmfyndigheten i Kaunisvaara. Även detta är emellertid en fråga som ältats i årtionden, och ännu har man inte kommit längre än till prospekteringsarbeten som förefaller ske med alltför ringa intensitet. Det borde vara möjligt att forcera dessa undersökningar avsevärt så att malmbrytningen i Kaunisvaara kan komma i gång utan alltför stort ytterligare dröjsmål. Bristerna därvidlag framstår också såsom särskilt anmärkningsvärda i jämförelse med de åtgärder som skett på finska sidan såväl i fråga om malmbrytningen som framdragandet av järnväg till området. Det sistnämnda kan måhända också erbjuda en lösning av svenska fraktfrågor när malmbrytningen i Kaunisvaara väl kommer i gång. I Tornedalsutredningen framhålles behovet av flera mellanriksvägar till Finland, men det vore kanske dessutom möjligt att också åstadkomma en anknytning till det finska järnvägsnätet för framtida malmtransporter även från svenska sidan. Om det blir verklighet av de nu projekterade kraftverksbyggena — av vilka flera kommer att ligga i närheten av Kaunisvaara — borde man även i det fallet eftersträva en näringspolitisk samordning. Landsvägs- och eventuellt också järnvägsanknytning till det finska kommunikationsnätet torde kunna ordnas med relativt liten extra kostnad i samband med dammbyggnader för kraftverken.

Beträffande träindustriens utbyggnad hänvisar vi till yrkande i motionen nr 635. I fråga om andra här behandlade Tornedalsfrågor anser vi viktigast att så snabbt som möjligt få i gång malmbrytning i Kaunisvaara och föreslår sålunda,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 31 måtte beakta vad i denna motion anförts.

Stockholm den 2 februari 1962

Helmer Holmberg

H. Hagberg